

Kriisit ovat tuskin vähenemässä lähiaikoina eikä tämänkään sodan loppuminen ole näköpiirissä. Lisääntyvä ja nopeastikin heräävä kansainvälinen liikkuvuus aiheuttaa vaatimuksia myös opetuksen järjestämiselle. Vaikka pystyimmekin reagoimaan akateemisessa yhteisössämme Venäjän aloittamaan hyökkäyssotaan verrattain nopeasti, tarvitsemme luultavasti tulevaisuudessa joustavampia järjestelyjä yllättävien opiskelijaryhmien vastaanottamiseen. Nyt olemme tehneet päätöksiä pitkälti Ukrainan tilanteeseen reagoiden, mikä on toki hyvä asia. Tarvitsemme kuitenkin pysyvämpiä ratkaisuja, ja tähän liittyy myös yllä käsiteltyjä kysymyksiä sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta. Englanninkielisen opetuksen tarjonta alkaa monessa maamme sosiaalitieteellisessä yksikössä olla jo varsin hyvällä tasolla ja usein myös joustavasti saatavana. Tarvitsemme resursseja ja järjestelmiä, joiden avulla on mahdollista auttaa nopeasti kriisin kohdanneesta maasta saapuvia opiskelijoita riippumatta heidän kansallisuudestaan. Yhteistyön lisääminen esimerkiksi jatkuvaa oppimista tarjoavan yliopistosektorin kanssa voisi olla tässä avainasemassa. Samankaltaiset haasteet koskevat toki myös tutkijakollegoitamme so-
taa käyvissä maissa. Tarve joustaville ratkaisuille tulee tuskin tässäkään vähenemään.

Kirjallisuus

HARVEY, DAVID. 2005. *Uusliberalismin lyhyt historia*. Tampere: Vastapaino.

HEIKKINEN, JUULIA & TAINA MERILUOTO. 2022. "Surtavat kuvat – Ukrainan sota visuaalisessa sosiaalisessa mediassa." *Ilmiö: sosiologinen media kaikille* 13.5.2022 (<https://ilmiomedia.fi/artikkelit/surtavat-kuvat-ukrainan-sota-visuaalisessa-sosiaalisessa-mediassa/>)

Sosiologinen mielikuvitus ja sota

Eeva Luhtakallio

Kuten yhteiskuntatieteellisissä *zeitdiagnoseissa* on jo pitkään tavattu kuvata, elämme viheliäisten ongelmien aikakautta. Se on ollut kouriintuntuvampaa kuluvana vuonna kuin ehkä koskaan aiemmin. Sosiologienkin päästyä hädin tuskin pohtimasta (tai pikemminkin vihdoinkin pohtimaan) asiantuntijuuden tilaa koronapandemian kourissa saimme vastaamme sodan Euroopassa. Mitä seurauksia on sodalla sosiologisesti? Sosiologialle? Analyyttisten reflektioiden muodostaminen vie-
nee vielä aikaa. Tässä kirjoituksessa pohdin näitä kysymyksiä siten, kuin tällä lyhyellä aikajänteellä on ollut mahdollista: yliopistoissa tapahtuvan ar-
kisen, käytännön toiminnan tasolla, sosiologian tarjoamien suuntaviittojen opastamana.

Helsingin yliopiston sosiologian tieteenalalla aloittelee elokuussa 2022 toista opintovuottaan muiden opiskelijoiden joukossa 19 kandi- ja kaksi jatko-opiskelijaa Ukrainasta. Oikeastaan kyseessä on heidän ensimmäinen kokonainen lukuvuotensa, sillä he kaikki saapuivat Helsinkiin viime keväänä, keskellä lukuvuoden neljättä periodia.

Kuluvan vuoden helmikuun lopulla, etelän koulu-
jen hiihtolomien keskellä, uutiset täyttyivät reportaaseista Venäjän järkyttävästä hyökkäyssodasta Ukrainaan. Se oli pelottavaa ja lamaanuttavaa. Oma ahdistukseni purkautui valtavana toiminnan tarpeena. Kierrettyäni läpi SPR:n ja Unicefin lahjoituslinkit ja sen sellaiset istuin myöhäisenä viikonloppuiltana keittiön pöydän ääressä ja, jonkin yhteyden ehkä itseeni ja otteen omasta ahdistuksestani saadakseni, googlasin ukrainalaisia yliopistoja ja – tietenkin – niiden sosiologian laitoksia.

Mietin, pystyisivätkö laitokset jatkamaan toimintaa ja miten. Mietin, millaisissa oloissa ja tunnelmissa niissä tehtiin ehkä pikaisia ratkaisuja. Mietin tyhjiä kahvihuoneita ja luentosaleja. Eivät yliopistot tai sosiologian laitokset tietenkään ole sodassa keskiössä, mutta minulle tämä oli jotakin konkreettista sodan abstraktin brutaaliuden keskellä. Seuraavaksi tapailin sähköposteja tuntemattomille kollegoille, sosiologian laitosten johtajille, tiedostaen tuskallisesti miten naiivia ja luultavasti hyödytöntä tämä oli. Mitä sellaiseen sähköpostiin voi kirjoittaa? En osannut muuta kuin parilla rivillä todeta, että tilanne on hirveä ja ajattelempa täällä heitä – ja jos jotain ilmenisi, missä voisimme olla avuksi... Sain kaksi vastausta. Toisen lähettäjän kanssa vaihdoimme muutaman viestin, minkä jälkeen yhteys katkesi.

Toisen vastauksen kirjoitti sosiologian tiedekunnan varadekaani Taras Tsymbal Kiovan Taras Shevchenko -yliopistosta. Hän kertoi miettivänsä parhaillaan, miten lähettää opiskelijoitaan ulkomaille, jotta he voisivat jatkaa opintojaan turvassa. Tästä alkoi vilkas sähköpostikirjeenvaihto. Kirjoitin Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan johdolle. Olimme juuri pohtineet Ukraina-aiheisen keskustelutilaisuuden järjestämistä, jotta ihmiset saisivat purkaa tuntojaan yhdessä. Totesin, että meillä olisi tässä ehkä konkreettinen mahdollisuus tehdä jotain. Sain ehdotukselleni välittömästi vihreää valoa ja ilmoitin Tsymbalille, että meille voisi lähettää opiskelijoita.

Tsymbalilla oli suunnitelma: hän kokoaisi saman vuosikurssin sosiologian opiskelijoista ryhmän, jolle tarjottaisiin mahdollisuutta lähteä Helsinkiin. Näin opintojen koordinointi helpottuisi ja opiskelijoilla olisi tukea toisistaan. Mielestäni tämä oli erittäin hyvin ajateltu, ja tästä lähtökohdasta sovimme aluksi seitsemän opiskelijan rekrytoimisesta Helsinkiin lähtijöiden ryhmään. Kävi nopeasti ilmi, että halukkaita tulijoita oli. Määrä nousi seitsemästä niin nopeasti, etten eh-

tinyt koskaan päivittää tietoa opiskelijamäärästä tiedekunnalle. Sosiologikollegoilleni annoin hätäisiä tilannetietoja suunnitelmien elämisestä. Heistä erityisesti professorikollegani Lena Näre maahanmuuttokäytäntöjen rautaisena asiantuntijana ja kokeneena aktivistina oli todella tarpeellinen luottoaisapari tässä operaatiossa. Moni muukin tarjoutui auttamaan, ja nopeasti muodostui vapaaehtoisrinki, jossa oli niin opettajia, tutkijoita kuin opiskelijoitakin, sosiologeja ja muita valtsikalaisia.

Maaliskuun 10. päivänä Helsingin yliopiston rehtori helpotti olennaisesti jo käynnissä olevaa operaatiotamme tekemällä päätöksen, että kaikille ukrainalaisille opiskelijoille myönnetään tutkintoon oikeuttamaton opintojen suoritusoikeus. Hyvä niin – olimme tiedekunnassa valmistautuneet kehrittelemään jos jonkinlaisia kuminauhavirityksiä – ja nyt saatoimme hakea koko ryhmälle tätä opinto-oikeutta.

Samalla alkoi avautua loputon erikokoisten yksityiskohtien kirjo. Mihin opiskelijat menisivät? Miten takaisimme, ettei Migri – jossa oli pikapystytetty tilapäisen suojelun järjestely – sijoittaisi heitä vastaanottokeskuksiin pitkin poikin Suomea? Miten saisimme opetusohjelman taipumaan kesken periodin saapuviin opiskelijoihin? Mitä heille pitäisi opettaa? Millainen olisi heidän vointinsa? Kuka heitä auttaisi kaikessa?

Oli aika pyytää lisää apua. Sitä ei tarvinnut kaukaa hokutella. Tiedekunnan laajuiselle sähköpostilistalle lähetetty viesti, jossa kyseltiin ihmisten halukkuutta majoittaa ukrainalaisopiskelijoita koteihinsa, poiki kymmeniä tarjouksia.

Vain parin viikon kuluttua tästä oli ”Kiev-Helsinki Relocation” -nimisessä Excel-tiedostossa lähtöpaikkoja, päivämääriä, reittejä ja lentotietoja. Samaa aikaan majoitustaulukko näytölläni täytti: tarjotut kotimajoitukset, kuka muuttaisi minne-

kin, puhelinnumeroita, osoitteita, saapumisaikoja, varmistussoittoja. Vapaaehtoisten Telegram-ryhmässä koordinoitiin kiivaasti vastaanottajia lentokentälle sekä saattajia ulkomaalaispoliisiin ja vastaanottokeskukseen rekisteröitymään. Kaikkia jännitti, niin vastaanottajia kuin takuulla tulijoitakin.

Miespuolisten opiskelijoiden matkanteossa oli erityistä dramatiikkaa: heitä varten oli laadittu kutsukirjelmät, jotka todistivat, että he olivat tulossa opiskelemaan. Eräänä päivänä tuli kuitenkin Ukrainan rajalta lounaspöytäni kylmän hien otsalle nostettava viesti: raja ei aukea, koska kutsukirjeessä ei ole yliopiston leimaa. Ne leimasimet! Eihän meillä sellaisia enää käytetä! Karnean tilanteen ratkomisesta ei puuttunut tilannekomiiikkaakaan, kun sosiologian varastohuoneesta etsintöjen jälkeen löytyi vanhoja leimasimia 1980–1990-luvuilta, joista askarrettiin sopivan virallisen oloisia peittämällä muun muassa käytöstä poistuneita osoitteita. Näillä lopulta vakuutettiin rajavartijat. Tarinan osaopetus on, että emme koskaan enää luovu leimasimista ja varmistamme, että käytettävissä on aina tuoretta mustetta. Rajalla ei olisi mikään appi tai digitoitu sertifikaatti kelvannut, ja kaikessa absurdiudessaan tilanteessa oli tosi kyseessä. (Sittemmin kävi ilmi, että tiedekunnalla on yhä myös aivan oikea ajantasainen leimasin, mutta tähän kiireeseen sitä ei saatu paikannettua, sillä se oli jossakin remontin jaloista varastoituna.)

Lopulta saapumiset kuitenkin sujuivat hyvin – kaikki tulijat löytyivät lentokentältä tai satamasta ja kaikki saatiin Migrin rekistereihin. He olivat hengissä ja ainakin kohtalaisissa voimissa. Monet olivat olleet jo viikkoja Ukrainan lähimaissa kuten Puolassa, toiset olivat kirjaimellisesti juosheet rajalle luotisateessa. Nyt he olivat Helsingissä, ja he olivat kaikki hirveän nuoria (jatko-opiskelijoita lukuun ottamatta koko ryhmä kolmannen vuoden opiskelijoita oli 19-20-vuotiaita johtuen

postsosialistisen yliopistojärjestelmän erilaisesta rakenteesta). Siltikin – tai ehkäpä juuri siksi – he pärjälivätkäsittämättömässä tilanteessa.

Maalis-huhtikuun vaihteessa saapuneet opiskelijat – yhteensä 21 henkeä – majoitettiin kaikki tiedekunnan työntekijöiden ja heidän sukulaistensa tai tuttaviansa koteihin. Tämä solidaarisuuden ja toimintavalmiuden voimannäyte puhuu puolestaan. Suomalaiset toimivat samoin ympäri maata. Silti ajattelen, että tämä oli yhden työyhteisön valtava kollektiivinen ponnistus, joka yhtäältä tarjosi ihmisille kipeästi kaivatun konkreettisen auttamisen mahdollisuuden. Toisaalta se merkitsi monille melkoisia järjestelyjä ja uhrauksiakin perhe-elämän ja asumisen mullistuessa tulijoiden myötä.

Samaan aikaan tiedekunnan opintohallinnossa koottiin vauhdilla mahdollisia opintojaksoja. Englanninkielistä kandiohjelmaa ei HY:n sosiaalitieteissä ole, joten kaikki opintojaksot olivat maisteritasoisia. Jotkut opettajat räätälöivät kurseilleen kevyempiä suoritusvaihtoehtoja. Yksi opettaja piti kurssinsa aloitusluennon uudelleen, jotta ukrainalaiset pääsivät mukaan. Erään kurssin kohdalla kokosimme vapaaehtoisten opettajien joukon, joka rakensi verkkokurssin kylkeen pienryhmäopetusta, jotta opetus ei tapahtuisi vain verkossa ja jotta voisimme jotenkin varmistaa, että opiskelijat pysyisivät kartalla. Etukäteen tiedot esimerkiksi saapuvan ryhmän englannin taidoista olivat tietenkin vain arvailuja. Myös opiskelumuodot vaativat paljon selkiyttämistä: ukrainalaisista opiskelijoista kukaan ei tiennyt, mikä on kirjatentti, eikä esseekään ollut suoritusmuotona oikein tuttu.

Käytännön yksityiskohdat eivät ottaneet loppuakseen: erityisesti kysymys toimeentulosta oli polttava. Perheettömien opiskelijoiden vastaanotto- raha – sitten kun he viikkojen odottelun jälkeen sitä alkoivat saada – on parisataa euroa, millä ei Helsingin hintatasossa pitkälle pääse. Neuvotte-

limme Unisportilta maksuttomat kausikortit, Unicaféta opiskelijalounaat (mikä tosin piti melko pitkällisessä prosessissa hyväksyttää Kelalla), ja puhelinryhtiöiltä *prepaid*-liittymiä. Samalla suomalainen yhteiskunta ja Helsingin kaupunki tulivat melko ennennäkemättömällä tavalla avuksi, ikään kuin pyytämättä ja ainakin hiukan yllättäen: kaupungin liikennelaitos lupasi Ukrainan passilla ilmaiset matkat, Tiedesäätiö tarjosi apurahoja ukrainalaistutkijoille pikahakemuksilla, Migristä vakuutettiin, että kaikki tilapäisen suojelun hakemukset hyväksyttäisiin ja yliopiston lahjoitus-tiimi ohjasi ensimmäisen pikaisesti käynnistetyn Ukraina-keräyksensä tuoton opiskelijaryhmälle.

Oman lisänsä opintojen järjestelyihin toivat ukrainalaisen tutkintojärjestelmän vaatimukset. Opiskelijoiden oli siis tarkoitus suorittaa omaan kandiditutkintoonsa sijoitettavia opintoja – ja koska heidän tutkintonsa on tiukasti vuosikurssiperustainen, oli opintoja saatava kasaan vielä 30 opintopistettä kesään mennessä. Se urakka, jonka opiskelijat suorittivat täysin uudessa ja monella tavoin henkisesti erittäin vaikeassa tilanteessa, on kunnioitusta herättävä. Valtavan työn teki myös Taras Tsybmal kiovalaisesta pommisuojusta käsin sovitellessaan jokaisen opiskelijan yksilöllisen opinto-ohjelman meidän kokoon raapimiimme opintojaksoihin.

Jatko-opiskelijoiden tarinasta tuli, ymmärrettävästi, melko toisenlainen. He hakevat nyt jatko-opinto-oikeutta jäädäkseen Suomeen suorittamaan tohtorintutkintonsa loppuun. Suomalaisten säätiöiden rivakka reagointi tilanteeseen on ollut suureksi avuksi: Tiedesäätiö rahoittaa heistä toista vuoden lopulle, Koneen säätiö myönsi toiselle käytännössä väitöskirjan loppuun saattamiseen riittävän lisäapurahan valmiiksi rahoitetun hankkeen osana. Melko toiveikkaita käännteitä siis, tosin kuin käännteet heidän kotirintamallaan.

Sodassa kaikki on kaukaa katsoen ensin yleistä. Erityisen näkeminen tässä yleisyydessä vaatii vanhaa tuttua sosiologisen mielikuvituksen liikettä, jos kohta ehkä epätyypillisestä suunnasta (Mills 1959). Mitä tehdä tämän voimattomaksi vetävän kauhean todellisuuden edessä; sodan, joka liippaa niin läheltä ja on silti kaukainen ja tavoittamaton? Miten olla sosiologi tällaisessa maailmassa ja miten oikeuttaa itselleen oma akateeminen työnsä? Ehkäpä Millsiltä löytyy vastaus: on oltava kriittinen käsityöläinen ja etsittävä näkökulmaa arjen ilmiöihin, vaikka niitä varjostaisi sodan kaltainen musertava, näkökulmat syövä ja sumentava yleisyshirviö.

On sodan suuren yleisen tason rinnalla pientä, että joukko opiskelijoita on päässyt jatkamaan opintojaan. Heille se toki on merkityksellistä, ja meille se oli se yksityinen, erityinen kohta, johon pystyimme tarttumaan omista lähtökohdistamme käsin.

Samanaikaisesti se, että tartuimme – että itse tartuin – tähän juuri nyt ja juuri tällä tavalla, ansaitsee kriittisen reflektion. Olin kyllä mukana vapaaehtoisena myös vuonna 2015 alkaneessa ”pakolaiskriisissä”, mutta en koskaan tuolloin oikeastaan ajatellut, että aktivisillani olisi ollut linkkiä yliopistoon. Sehän oli ihan toisenlainen tilanne. Miksi se oli niin toisenlainen tilanne? Miksi suomalaiset yliopistot eivät tuolloin järjestelleet opintomahdollisuuksia tulijoille? Miksei HSL tarjonnut matkoja ilmaiseksi, ja missä oli liikuttavan yksimielinen institutionaalinen päättäväisyys (kansalaisten yksimielisyydestä puhumattakaan) auttamisen ehdottomasta välttämättömyydestä?

Juulia Heikkinen ja Taina Meriluoto (2022) ovat kirjoittaneet osuvasti Ukrainan sodan uhrien survavuudesta: sodan kuvavirtaa analysoimalla voi huomata, että historialliset, kulttuuriset ja – niin – rodulliset yhdenmukaisuudet tekevät tästä sodasta ja sen uhreista meille erityisen, koska nämä ovat

tunnistettavia ja samastuttavia. Maantieteellisesti lähellä, historiallisesti saman vihollisen uhkaamia kuin suomalaiset viimeksi, enimmäkseen naisia ja lapsia – ja valkoisia. Tämän havainnon tarkoituksena ei ole vähätellä nykyisen sodan kauheutta ja vääryyttä eikä sen uhrien ehdotonta tarvetta ja oikeutta kaikkeen apuumme. Tarkoitukseni on osoittaa, mitä tästä ehkä voidaan oppia, mitä tästä pitää oppia ja mihin sekä sosiologista katsetta että akateemista toimijuutta voidaan jatkossa yhä enemmän kohdistaa.

Elokuussa 2022 pohjoismaisen sosiologikonferenssin NSA:n toinen pääpuhujana Julian Go kannusti sosiologeja dekolonisoimaan käsitteellistä ajatteluaan lukemalla valkoisen kaanonimme ulkopuolista sosiologista teoriaa. Hänen esimerkeistään jäi mieleeni muun muassa haittilainen filosofi Anténor Firmin (1885), joka kirjoitti solidaarisuuden kehittymisestä ja laajenemisesta sivilisaatioprosessin myötä. Firmin totesi, että jos kohta eurooppalaisissa kansallisvaltioissa tämä prosessi ja sen myötä myös sosiaalista organisaatiota edistävä solidaarisuus ovat edenneet pitkälle, on kysyttävä, onko solidaarisuuden ytimessä valkoisuus, joka mahdollistaa solidaarisuuden yhtäällä, mutta sulkee samalla ovet toisaalla. Onko tässä solidaarisuudessa itse asiassa kysymys juuri valkoisuudesta? Ajattelen, että sosiologien on äärimmäisen tärkeää kysyä näitä kysymyksiä tänään, Suomessa, auttaessamme ukrainalaisia ja toimiessamme eri tavoin moninaistuvissa yliopistoissamme.

Yllä kuvatut lukemattomat erityismenettelyt ja joustot olivat kuin olivatkin mahdollisia, pika-aikataulussa, tuosta vain, ovet aukesivat. Se oli hienoa ja lohdullista kaiken sen surullisen ja traumaattisen keskellä: näiden nuorten ihmisten elämässä, joista monet olivat ulkomailla ja erossa perheistään ensimmäistä kertaa. Lisäksi he elivät tätä käsittämätöntä uutta tilannetta pommitusten, uusien hyökkäysten, uhrilukujen

ja painajaismaisten käännteiden uutisvirta taukoamattomana kännyköissään. Se kuitenkin kertoi myös suomalaisen yhteiskunnan valtarakenteista. Totesin yllä, etten vuonna 2015 tullut ajatelleeksi, miten luoda turvapaikanhakijoille väyliä yliopistoon. Siihen on muiden syiden lisäksi käytännön syy: vuonna 2022 olen sosiologian professori, mitä en ollut tuolloin. Itselleni oli havahduttavaa myös se, miten erilaista onkaan olla professoriaktiivisti. Ja meitä oli onneksi useita. Ovia aukesi, Migri vastasi soittopyyntöihin. Ehkä on naiivia olla tästä hämmästynyt. Silti: itselleni tämän operaation yksi keskeinen opetus on, että valtaa on tärkeää myös osata, tajuta ja uskaltaa käyttää silloin, kun se tarjoaa mahdollisuuksia olla hyödyksi ja avuksi.

Me pystyimme auttamaan heitä. Me pystymme auttamaan myös muita. Meidän pitää auttaa myös muita. Nyt me tiedämme, että pystymme tähän. Tiedämme, että yliopisto ei olekaan tehdas, vaan vastaan tulevat hallinnolliset seinät kaatuvat tai joustavat sittenkin, kaikenlaisia ratkaisuja löytyy. Kasvoton uusliberaali kilpailuinstituutiomme olikin yhtäkkiä hyvän puolella, jousti ja venyi, tarjosi mahdollisuuksia. Tämä on syytä muistaa, kun vastassa tuntuu seuraavan kerran olevan hallinnollinen seinä tai huutava vääryys. Ehkäpä juuri professorien olisi erityisen tärkeää muistaa tämä ja käyttää vipuvoimaansa harkiten silloin, kun sen avulla voidaan aidosti vaikuttaa, vaikka välttämään edes joitakin arkipäivän pahuuden ilmentymiä.

Tämän kokemuksen jälkeen ajattelen myös, että hirvein lopputulema olisi, jos suomalaiset yliopistot, Helsingin yliopisto ja sen valtiotieteellinen tiedekunta, tai minä itse, asettaisi jonkinlaisen itsemyönnetyn Ukraina-sulan hattuunsa ja jatkaisi sitä ylpeästi kantaen kuin mitään muuta ei olisi tapahtunut. Sankaritekojen sijaan tässä keksittiin arkipäiväisiä käsityöläisratkaisuja akuutteihin ongelmiin. Jos Hannah Arendtin (1963) kuuluisa määritelmä pahuudesta on kognitiivista

kyvyttömyyttä asettua toisen asemaan ja ymmärtää omien toimien seurauksia tätä kautta, sen vastavoima on meitä alati vaanivan kyvyttömyyden – siis pään pois kääntämisen helppouden ja helpottavuuden – aktiivinen ja kollektiivinen vastustaminen arkisten tekojen ja käytäntöjen kautta. Emme voi tehdä mitään, vai voimmeko sittenkin; yliopistot eivät voi muuttua, vai voivatko sittenkin? Tässä hengessä toivon, että pohdimme – ja jos jotakin tästä esimerkistä on hyötyä, että myös muissa yliopistoissa pohdittaisiin – mitä voimme tehdä jatkossa.

Yhtäältä tiedämme, että Suomessa asuvat turvapaikanhakijat ja sen tai pakolaisaseman saaneet ovat opiskelumahdollisuuksien suhteen usein umpikujassa. Heidän mahdollisia aiempia opintojaan ei hyväksytä jo siksi, että harva pystyy esittämään virallisia asiakirjoja opinnoista. Monille heistä ei myöskään yksinkertaisesti ole tarjolla sellaisia reittejä etenkin yliopistoihin, jotka olisivat käytännössä mahdollisia läpäistä esimerkiksi kielitaidon, aiempien opintojen puutteellisuuden ja toimeentulokysymysten vuoksi. Korkeakouluopintojen saavuttamattomuus kasautunee sitä tehokkaammin, mitä useampia marginalisoivia tekijöitä on lastina – myös ylisukupolvisesti.

Toisaalta maailmassa on lukemattomia käynnissä olevia sotia ja lukemattomia sotien rampauttamia yhteiskuntia, joissa ihmisillä ei ole mahdollisuuksia jatkaa tai aloittaa opintoja. Ukraina on lopulta melko ”helppo” tapaus, sillä vaikka opintojen rakenne ja suoritustyyli kovasti eroavatkin, kurssisällöt ovat kuitenkin tunnistettavia. On ajateltava, että Ukraina on meille herätys, radikaali kutsu ryhtyä toimeen ja rakentaa reittejä ja siltoja, joustoja ja erityisjärjestelyitä, joiden avulla voimme tarjota sodan jaloista pakeneville, mutta myös suomalaisen yhteiskunnan korkeakoulutuksesta syrjäin syyttämille tulevaisuuden avaimia yliopisto-opintojen muodossa.

Tämä jos mikä on akateemisen vapauden voimannäyte; tiedeyhteisön mahdollisuus toimia muutosvoimana, yliopistojen mahdollisuus palata arvoyhteisöiksi – ja sosiologien mahdollisuus kääntää kriittistä potentiaaliamme arjen käytännöiksi.

Kirjallisuus

- ARENDR, HANNAH. 1963. *Eichmann in Jerusalem. A Report on the Banality of Evil*. New York: Viking Press.
- FIRMIN, ANTÉNOR. 1885. *De l'égalité des races humaines*. Pariisi: Librairie Cotillon.
- GO, JULIAN. 2022. "Anticolonialism and Social Theory". Keynote-esitelmä, NSA, Reykjavik 12.8.2022.
- HEIKKINEN, JUULIA & TAINA MERILUOTO. 2022. "Surtavat kuvat – Ukrainan sota visuaalisessa sosiaalisessa mediassa." *Ilmiö: sosiologinen media kaikille* 13.5.2022 (<https://ilmiomedia.fi/artikkelit/surtavat-kuvat-ukrainan-sota-visuaalisessa-sosiaalisessa-mediassa/>)
- MILLS, C. WRIGHT. 1959. *The Sociological Imagination*. Oxford: Oxford University Press.